

2. Закон України «Про засади державної регіональної політики». — «Голос України», газета. — № 39 (6043) від 04.03.2015 р.

3. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». — «Голос України», газета. — № 39 (6043) від 04.03.2015 р.

4. *Ольшанська О. В.* Агросоціальна система України: монографія. / О. В. Ольшанська. — К.: КНЕУ, 2013. — 329 с.

Кравців В. С.,

д.е.н., професор

ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України», м. Львів

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАВДАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Сучасний розвиток українського суспільства, як частини глобалізованого світу, ставить все нові виклики перед цим же суспільством, перед владою, перед наукою. Виникають все нові завдання і запитання фундаментального і прикладного характеру, відповіді на які повинна дати економічна наука зокрема.

Ключові проблемні напрями фундаментального та прикладного характеру у сфері регіонального розвитку, над якими повинна працювати економічна наука.

1. Теоретичне обґрунтування принципів та засад регіональної політики.

Як на мене, тут дуже важливо науково обґрунтувати, на яких принципах в нас буде в подальшому здійснюватись регіональна політика: на принципах вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, чи на принципах підтримки локальних точок росту і формування нових центрів соціально-економічного розвитку?

Для України дуже важливо закласти правильний підхід до державної регіональної політики, щоб в майбутньому перед суспільством не стояло хоча б питання: хто кого годує?

2. Наукові основи здійснення адміністративно-територіальної реформи як важливої складової регіональної політики.

АТР включає два напрями: децентралізацію влади, перерозподіл прав і повноважень; реформа адміністративно-територіального устрою.

Ми маємо аргументовано доказати і представити органам влади тактику, стратегію і механізм здійснення АТР. Серед іншого, тут принципово дати обґрунтовані відповіді на питання:

а) як ми здійснюємо АТР: спочатку децентралізуємо владу, перерозподіляємо права і повноваження, а десь потім приступимо до реформи АТУ; чи це буде здійснюватись синхронно;

б) як будемо реформувати АТУ, зокрема в частині формування територіальних громад низового рівня: укрупнення діючих шляхом їх добровільного об'єднання, чи централізованим (примусовим) способом?

3. Соціально-демографічна ситуація в регіонах: прогноз і політика регулювання.

На фоні окремих проявів позитивних зрушень в демографічному розвитку надалі залишаються, а то і загострюються негативні тенденції: населення старіє, зменшується його загальна чисельність, деформується вікова структура. Як наслідок, вже відчувається загострення проблеми наявності осіб працездатного віку, а відповідно, забезпечення економіки трудовими ресурсами. Девальвована система мотивації до гідної праці, особливо серед молоді. Поглиблюється соціальна нерівність в українському суспільстві, яка має свою регіональну специфіку.

І це далеко не повний перелік проблеми.

4. Розвиток міграційних процесів.

В останні роки економічна наука в основному займалась проблемами зовнішнього еміграції українців і її соціальними та економічними наслідками.

Зараз, особливо в контексті подій на Сході України, суттєво загострились проблеми внутрішньої міграції. Іншими словами, проблеми вимушених переселенців. А їх — цілий клубок: це питання соціально-психологічного, ментального характеру, пов'язані з асиміляцією переселенців до нових умов і їх адаптації до нового соціального середовища. Це проблеми житлового забезпечення. Це проблеми зайнятості і регіональних ринків праці. І багато, багато іншого.

Ці новітні явища і процеси мають стати предметом ґрунтовних досліджень не тільки економістів, а й соціологів, етнографів, політологів.

5. Дослідження сучасних тенденцій і перспектив розвитку системи розселення.

Актуальність цієї проблематики обумовлюється все більш відчутними кризовими явищами в системі міського розселення. В

спектрі цих проблем особливо болючими є проблеми малих міст і їх подальша перспектива. Таких міст в Україні — 363, в т.ч. у Львівській області — 41. Роль цих міст у просторовому розвитку держави унікальна: фактично вони поєднують міський і сільський простір України, надаючи жителям навколишніх територій абсолютно більшу кількість послуг у різних сферах життєдіяльності. Однак, всі вони занепадають, особливо монопрофільні міста.

Знову ж таки, це предмет для глибоких і всесторонніх досліджень.

6. Розвиток сільських територій.

Проблема дуже актуальна і в реальному житті вона дедалі загострюється. З карти України вже зникли десятки і сотні сільських населених пунктів, з більшості, що залишилось — це занепадаючі села, з суцільними пенсіонерами, пустуючими землями. Там немає ніякої інфраструктури, реальних сфер зайнятості. Продовжується відтік молоді в міста. Суть питання в наступному: як відродити українське село?

7. Проблема забезпечення раціональної самодостатності України та її регіонів.

Це сучасний виклик перед державою і новітні завдання перед економічною наукою. Багаторічний досвід показав: найбільш стійкими в кризових ситуаціях є країни, які забезпечили свою максимальну самодостатність в продовольчому, енергетичному, природно-ресурсному секторі. Це стосується й кожного регіону України.

Це фундаментальна проблема, над вирішенням якої має працювати й економічна наука.

8. Проблеми міжрегіональної нерівності і просторових диференціацій.

Це швидше всього питання фундаментального характеру, на які нам треба відповісти. Проблема десь перекликається вже з вищесказаним, і в той час — окремий напрям досліджень. Зрештою, це пріоритети державної політики. Адже, Україна за своїми розмірами є однією з найбільших країн Європи. А тому їй притаманні міжрегіональні нерівності і просторові диференціації. В принципі, як показує світовий досвід, така ситуація збережеться в процесі задекларованих владою реформ.

Інше питання: як згладити ці диспропорції між регіонами, що треба зробити для забезпечення в таких умовах єдності та цілісності держави? Поляризація чи збалансованість міжрегіонального розвитку?

9. Проблеми і можливі наслідки для регіонів вступу України в Європейський Союз.

Тут також ціла низка проблем, яка пов'язана з реалізацією підписаною Україною Угоди про асоціацію з ЄС та створенням Зони вільної торгівлі. Це широкий спектр перспективних наукових досліджень. Сюди ж входять безумовно, й питання розвитку різних форм транскордонного співробітництва.

Фащевський М. І.,

д.г.н., професор кафедри регіональної економіки і туризму ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сутнісною відмінністю регіональної економіки від галузевої (корпоративної) є те, що вона являє собою єдину функціональну соціо-еколого-економічну систему, усі компоненти якої взаємозв'язані. До того ж кожен зазначений її компонент має бути збалансований по структурі, темпах розвитку, обсягах ресурсоспоживання, соціальної орієнтації тощо. До цього слід додати і те, що природа, господарство, суспільство країни і регіону не ізольовані від зовнішнього глобального впливу відповідних компонент. Ці впливи можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки. Більше всього негативні наслідки зовнішніх впливів притаманні для регіонів зі слабо збалансованою економікою [1]. Для прикладу можна назвати недостатню збалансованість структури регіональних агропромислових комплексів країни з їх соціоприродними системами. Дві ключові ланки цього комплексу — рослинництво і тваринництво — не узгоджено функціонують щодо вимог природи і регіональних соціумів.

Недостатність взаємозв'язаного розвитку зумовлює наявність незадоволеного попиту на органічні добрива, що знижує природну родючість ґрунтів, а застосування хімічних добрив спонукає до деградації природної здатності розвитку рослинництва. Такий характер корпоративних інтересів призводить до економічної і соціальної деградації регіонів, в основі розвитку яких лежить аграрне виробництво і промислова переробка аграрної сировини та діяльність інших взаємозв'язаних підприємств.